

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ЛЮДИНА МАЄ ПРАВО:
соціально-гуманітарний дискурс
у контексті реформаційних
процесів в Україні**

Матеріали
круглого столу

м. Одеса, 21 листопада 2019 року

Одеса
«Астропринт»
2019

УДК [101.1+340+316](477)(063)
Л937

Редакційна колегія:

Кузніченко Сергій Олександрович — д. ю. н., професор, проректор
Одеського державного університету внутрішніх справ;

Надиська Оксана Ярославівна — д. філос. н., професор, завідувач ка-
федри соціально-економічних дисциплін Одеського державного уні-
верситету внутрішніх справ

Відповідальна за випуск: *О. Я. Надиська*

Рекомендовано до друку рішенням відділу організації наукової
роботи та кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського дер-
жавного університету внутрішніх справ (*протокол № 11 від 6 листопа-
да 2019 р.*)

Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у кон-
Л937 тексті реформаційних процесів в Україні : матеріали круглого
столу (м. Одеса, 21 лист. 2019 р.) / ред. кол. : С. О. Кузніченко,
О. Я. Надиська ; відп. за вип. О. Я. Надиська ; Одес. держ.
ун-т внутр. справ. — Одеса : Астропринт, 2019. — 184 с.

ISBN 978–966–927–566–0

Матеріали круглого столу «Людина має право: соціально-гумані-
тарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні», при-
свяченого Всесвітньому дню філософії. Тематика круглого столу охо-
плює дослідження проблем забезпечення, реалізації та захисту прав
людини в Україні в контексті сучасних суспільно-політичних процесів
та особливостей гуманітарної складової у практиці звільнення окупованих територій.

Матеріали подано в авторській редакції. Автори опублікованих
матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених
фактів, цитат, галузевої термінології, інших відомостей.

УДК [101.1+340+316](477)(063)

ISBN 978–966–927–566–0

© ОДУВС, 2019

ВЕЛЬМИШАНОВНІ УЧАСНИКИ ЗАСІДАННЯ КРУГЛОГО СТОЛУ!

Організація та проведення круглого столу, присвяченого Все-
світньому дню філософії на тему «Людина має право: соціально-гу-
манітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні»
підкреслює усталення «прав людини», у числі головних пріоритетів в
Україні. У сучасному світі правовою може вважатися лише та держа-
ва, у якій «людина» є найвищою соціальною цінністю.

У той же час, неможливо ґрунтовно обговорювати проблематику,
пов'язану із всеохоплюючим поняттям «права людини» поза контек-
стом реформаторських процесів в Україні, які були суттєво ускладне-
ні не спровокованою нашою країною збройною агресією Російської
Федерації проти України у 2014 році. Прикрими результатами цієї
агресії стали неправомірна окупація Росією Автономної Республіки
Крим і збройне вторгнення на територію Донецької та Луганської об-
ластей. Гадаю, що маю право вести мову про це, оскільки тривалий
і найважчий, найбільш загрозливий для самого існування України
як держави час боронив Вітчизну від тих, хто зазіхав на її територі-
альну цілісність. Згадую про це для того, щоби спонукати всіх нас до
об'єктивного осмислення новітньої історії та до того, щоби ми могли
зробити з минулого важкі, але необхідні висновки і окреслити страте-
гії подальшого розвитку на близьке й далеке майбутнє.

Особливістю роботи цього річного круглого столу стало виокрем-
лення в спеціальний дослідницько-пошуковий напрям проблемно-
тематичного кола, пов'язаного із потребою осмислити гуманітарну
складову у практиці звільнення окупованих територій. Правильність
і необхідність такого підходу не викликає сумнівів, оскільки в будь-
який момент Україна має бути готовою до звільнення окремих райо-
нів Донецької та Луганської областей від окупації.

Пальшков К. Є.

кандидат політичних наук,
доцент кафедри соціально-економічних дисциплін
ОДУВС

РОЗВИТОК ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ЦІННІСНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Фактично від моменту отримання незалежності на становищі прав людини в Україні мала відбитися низка хвороб радянського періоду, якими була уражена ціннісна оболонка українського суспільства. Нетерпимість до будь-якої ідеології, окрім пануючої, боротьба із вільнодумством, неповага до політичного супротивника, практика

доносів, цензура унормувалися в умах радянського покоління та були приречені стати на заваді демократизації.

Прикро, але й сьогодні є актуальними міркування В. Г. Кременя, приведені ще у 1998 році, про відчутність в Україні елементів тоталітарної політичної культури, «про що свідчать прояви войовничої політичної непримиренності, звичка однозначно поділяти світ, суспільство, громадян на «наших» і «ворогів», нетерпимість до іншої думки, схильність пояснювати її появу чиєюсь нерозумністю або злим наміром, готовність політиків не поступатися принципами, небажання вдаватися до діалогу, вимоги і заклики до одностайності в питаннях, які за своїм еством потребують різноманітного, плюралістичного ставлення» [1, с. 6].

В той же час буде неправильним вважати, що виною такого стану ціннісної системи українців є лише радянський період, оскільки він став лише часткою історичного розвитку України під стороннім гнітом.

Протягом довгих періодів українському суспільству важко давалося оформлення власної державності, в той час як більш природним було знаходитись під впливом декількох країн, що нерідко ворогували між собою. В різні часи вплив на формування рис національного характеру чинили, з одного боку — Росія, а з другого — Польща та Австро-Угорщина, звідси й історично опосередкована висока фрагментарність української політичної культури. При цьому, якщо близькість західноєвропейських держав все ж виступала чинником усвідомлення таких цінностей як індивідуалізм та прагнення до незалежного вирішення питань власного існування, то наслідком імперських зазіхань з боку Росії стало прищеплення авторитарних схильностей у мисленні.

При цьому плодом політико-культурного впливу обох векторів стало затвердження таких характеристик українського суспільства як «скептично-відчужене ставлення до влади, ситуативне, здебільшого формальне сприйняття масовою свідомістю політичних процесів, невіра у власні сили, недостатнє усвідомлення національних інтересів, насамперед потреби у власній державі, некритичне сприйняття чужоземних політичних цінностей і норм» [2, с. 10].

У радянську добу особливий відбиток на менталітет українця наклали вплив обцинно-колективістських засад в організації суспільно-політичного устрою радянської Росії, коли людина штучно була позбавлена необхідності та навіть можливості мислити індивідуально. За таких обставин негативне підґрунтя для подальшого розвитку

ціннісних характеристик українців еволюціонувало, а його гучні відголоски відчутні і сьогодні.

Тим не менше, протягом української незалежності достатньо повільно, але все ж відбувається процес переходу від системи цінностей, що була властива тоталітарному суспільству, до її демократичного типу. В той час як за СРСР ціннісні засади суспільства визначала лише держава-партія, що давало підстави говорити про підданський тип політичної культури, незалежність істотно розширила коло суб'єктів, що формують ціннісну оболонку та якими сьогодні є влада, опозиція, партії, інші об'єднання громадян, ЗМІ тощо. Разом із тим ціннісний рівень самих наведених суб'єктів залишається невисоким, що, однак, не дивно з огляду на тоталітарне минуле.

Великою мірою ціннісні засади українського суспільства зумовлені впливом протягом тривалого періоду провладної політичної культури, існування якої у чистому вигляді є характерним для тоталітарних держав та у менш концентрованій субстанції для авторитарних суспільств. Для політичної культури даного типу природно практично безапеляційне сприйняття громадянами владних настанов та приписів. Суспільство слухняно засвоює ціннісні стереотипи, що нав'язуються монопольною владою.

Сьогодні ж слід говорити про те, що в Україні повільно, але відбувається становлення антиподу провладної — опозиційної політичної культури, що якісно відрізняється від першої за змістом, а її наявність у розвинутому вигляді у певній державі є характеристикою демократичного громадянського суспільства.

Ціннісна оболонка українського суспільства продовжує бути сповненою популізму, показового критиканства, а нерідко й відвертої демагогії. Більшій стурбованості додає факт розуміння того, що наведені дешеві форми апелювання властиві суспільствам із прогалинами у свідомості та вихованні. Саме через активну просвітницьку діяльність слід застерігати суспільство від наведених деконструктивних форм політичної критики.

В умовах повсюдних прикладів зневаги до «прав людини», обмеження «свободи слова», посягань на «приватну власність» монополістичними зазіханнями у «ринковій економіці» люди починають сумніватися у реальності затвердження цих понять та їх практичної реалізації.

З метою поглиблення процесів демократизації посилення контролю потребує реалізація первинних прав та свобод громадян, що закріплені Конституцією України, зокрема тих, що стосуються функціо-

нування механізмів прямої демократії, а це — виборче право та право на об'єднання у політичні партії. Якісна реалізація останніх створить умови для поглиблення структуризації українського суспільства, зробить громадян більш інтегрованими у політичне життя.

Отже реально досяжною демократія стане лише тоді, коли запрацюють такі механізми впливу громадянського суспільства на владу, як-от вільні вибори, дієва опозиція, незалежні судова влада та ЗМІ, ефективна партійна система тощо. Та реалізація вищенаведених цілей неможлива без зрушень на рівні ціннісних орієнтацій громадян з метою їх більш глибокої та осмисленої участі у суспільно-політичному житті.

Література

1. Кремень В. Становлення і розвиток політичної культури українського суспільства / Василь Кремень // Вісник УАДУ. — 1998. — № 2. — С. 4–6.
2. Руденко Ю. Ю. Політична свідомість українського суспільства в трансформаційний період: чинники формування (політологічний аналіз) : автореф. дис. ... канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути і процеси» / Ю. Ю. Руденко. — Київ, 2004. — 21 с.

Мукоїда Р. В. Проведення оцінки рівня довіри населення до національної поліції як метод поглиблення партнерської взаємодії поліції і громадськості	101
Надибський М. І. Статут Ліги Націй очима сьогодення	104
Надибська О. Я., Надибський М. І. Концепція «середньої держави» як основа незалежної зовнішньої політики України	106
Наумкіна С. М., Шишменко І. М. Політична експертиза в контексті політико-управлінського процесу	109
Наумкіна С. М., Довбиш М. О. Політика тетчеризму та її сучасне бачення і трактування	114
Нерубаська А. О. Критичний аналіз деяких принципів освіти в Законі України «Про освіту»	119
Нівня Г. О. Соціально-політичні наслідки військової окупації: світовий досвід	122
Новицький О. О. Віртуалізація образу політика	125
Пальшков К. Є. Розвиток прав людини в контексті ціннісної системи українського суспільства	126
Пехник А. В. Свобода як одна з головних цінностей безпосередньої демократії	129
Плавич В. П., Аляєв С. В. Соціокультурний вимір права та правова дійсність	134
Проноза І. І., Мицко І. І. Інформаційно-психологічна війна Росії проти України	137

Родян М. В. Історичний наратив в контексті соціально-правової реальності	141
Ростецька С. І. Каталонська криза як загроза цілісності Європи	143
Сіленко А. О., Крук Н. В. Комунікація влади і ЗМІ як фактор забезпечення свободи слова та інформації в Україні	145
Семенченко М. Ф. Політична діяльність як взаємодія суб'єктів і об'єктів політичного процесу	147
Середницька І. А. Право людини на безпечне для життя і здоров'я довкілля /в контексті охоронюваної функції озонного шару	153
Скалацька О. В. Висвітлення теми прав внутрішньо переміщених осіб в українських медіа	156
Швець С. Л. Політична маргіналізація як деструктивний наслідок міграційних процесів сучасності в країнах-реципієнтах	159
Шмаленко Ю. І. Застосування посередництва у практиці мирного врегулювання політичних конфліктів	161
Шрамко С. С. Громадська думка щодо участі громадськості у запобіганні злочинності	166
Шумейко О. В. Основні функції сім'ї в контексті прав людини	169
Яковлев Д. В. Людина і реформи: комбінації вибору	172
Ямчук П. М. Про деякі актуальні питання новітнього вітчизняного соціально-гуманітарного дискурсу	176